

Mededelingen van het Verbond der Vlaamse Academics V.V.A.

11e jaargang - nr. 9

november 1966

verschijnt maandelijks

Secretariaat: Em. Jacquainlaan 126 Brussel 1 Tel. 02/18.68.20 PR 4292.38

Het V.V.A. huldigt Dr. A. van de Perre

vervolg en slot.

Toekomst van Antwerpen. België voert handel met Duitsland

Het kon niet anders of er werd in de Belgische kringen, in Frankrijk, Engeland en Nederland duchtig, en vaak op de meest uitzinnige wijze geschreven en geredetwist over de menigvuldige problemen die de oorlog had doen ontstaan, de toekomst van België, zijn statuut, de vooruitzichten voor het economisch herstel na de oorlog, en in dat laatste opzicht, de verhouding ten opzichte van Duitsland na de oorlog.

In de omgeving van de regering heerste een kliek opgewonden patriotards die met F. Neuray, Edm. Patris van *Le Soir*, later Pierre Nothamb aan het hoofd, heel wat invloed hadden op verscheidene ministers, indien zij hun al niet de wet stelden. Zij smeedden wijdse plannen in verband met het opzeggen van de neutraliteit, en vooral met het oog op uitbreiding van grondgebied. Om te beginnen moesten het Groot-Hertogdom Luxemburg, Nederlands-Limburg en Zeeuws-Vlaanderen bij België worden gevoegd, en weldra ook het Duits gebied ten westen van de Rijn!

Meteen barstte de vlaamshaterij daar in haar rauwste vorm uit. Het moest nu uit zijn met het flamingantisme, België moest een-talig Frans worden: „La Belgique sera latine ou elle ne sera pas!”. In het leger verheelde het officierenkorps zijn minachting voor, zijn hekel aan alles wat Vlaams was niet, al waren 80 % van hun manschappen Vlamingen.

En gelijk altijd, predikten juist die lui de Godsvrede, telkens een nog zo schuchtere Vlaamse eis opdook, maar benutten ze zelf op schaamteloze wijze de oorlog om te pogen, ook in de Engelse en de Franse pers, elk Vlaams streven te verketteren en de kop in te drukken. Dr. van de Perre was er de man niet naar dat over zich te laten gaan. De schending van ons grondgebied en de bloedige excessen die daarmee gepaard gegaan waren hadden hem voorzeker diep verontwaardigd. Ook was zijn stemming scherp anti-Duits, en ze zou dat de hele oorlog door blijven, maar dat betekende niet dat hij iets van zijn Vlaamse opvattingen prijs gaf.

Hij werkte actief mede aan de Vlaamse bladen, *De Stem uit België* te Londen door E. H. Floris Prims uitgegeven, *De Belgische Standaard* in De Panne door Mej. Belpaire opgericht, *Ons Vaderland*, dat te Kales gedrukt werd, en bij gelegenheid *Vrij België*, het in Nederland verschijnende weekblad van Van Cauwelaert en Hoste.

Voor het kort overzicht dat hier volgt heb ik, naast uit persoonlijke herinneringen, ruim geput uit het boek van Dr. M. Corde-mans „Dr. van de Perre's Oorlogsjaren”. Wat een onderwerpen de dokter allemaal niet aansneed! Hij was op de problemen die zijn aandacht opeisten soms niet of maar zwak voorbereid. Maar geen moeite was hem te zwaar om ze onder de knie te krijgen.

Op bepaalde punten was hij verrassend vooruit op regeringen en vakgenoten. Reeds in 1915 was hij getroffen geworden door de veelvuldig voorkomende gevallen van geestesstoornissen door de oorlog veroorzaakt, vooral onder de soldaten, en hij vestigde er in *De Belgische Standaard* van 3 december 1915 de aandacht op. Hij schreef over de verhouding tussen het omwille van zijn onzijdigheid oorlogvoerend België, en de bondgenoten. Moest België

o.a. toetreden tot een overeenkomst te Londen gesloten, waarbij de tegen Duitsland geallieerde mogendheden zich verbonden met de vijand geen afzonderlijke vrede te sluiten? In de *Belgische Standaard* verzette Dr. van de Perre zich daartegen: ons land was alleen wegens zijn geschonden neutraliteit betrokken in de oorlog, die overigens ontbrand was en gevoerd werd voor heel andere belangen. Terloops moge hier aangestipt worden dat achteraf, door de publikatie van de *Carnets du Roi Albert*, gebleken is dat de Koning helemaal geen afstand van de Belgische zelfstandigheid overwoog, en in tegenstelling tot het merendeel van zijn ministers, zeer nuchtere standpunten innam, die doorgaans volledig overeenstemden met die van Dr. van de Perre, en niet zelden zelfs met die van de Frontbeweging.

Dat artikel van de dokter lokte bitsig verzet uit, o.a. van Neuray die zich verlaagde aan de uitgevers van Franse dagbladen te schrijven dat *De Belgische Standaard*, een onbeduidend krantje trouwens, in de handen was van Duitsgezinde flaminganten!

Dr. van de Perre, die in de Engelsen en hun gedragingen het vele kon waarderen dat inderdaad prijzenswaardig is, was echter niet blind voor de ware motieven die hen ertoe bewogen hadden aan de oorlog deel te nemen.

„Het land dat als wreker van het recht, uit louter liefde voor het recht optreedt, moet nog gevonden worden” schreef hij op 17 december 1915 in *De stem uit België*.

Her toekomstig statuut van België was begrijpelijkerwijze het onderwerp van een steeds heropvlammende polemiek, waarin de dokter zich niet onbetuigd liet. Gelijk de Koning verdedigde hij ter zake de gezonde, traditionele opvattingen: „zichzelf blijven, los van banden met om 't even welke grote mogendheid.”

Zeer in 't bijzonder was hij begaan met de toekomst van Antwerpen. In de opwinding van de eerste oorlogsmaanden werd er lustig op los gekletst, dat België na de oorlog geen betrekkingen meer kon hebben met het gehate Duitsland.

Dr. van de Perre was er aanvankelijk niet ver van, zoniet deze uiterste stelling bij te treden, dan toch het ondergaan ervan als onvermijdelijk aan te zien.

Geen wonder! Minister Helleputte, een zonderling mengsel van listige berekening en naar het utopische zwemend sentimentalisme, kon zich in den beginne een herneming van normale handelsbetrekkingen met Duitsland niet eens voorstellen, en zelfs de zeer nuchtere Vandevyvere verwierp aanvankelijk de gedachte niet aan een gebiedsuitbreiding om het verlies van hinterland te compenseren.

Het duurde echter niet lang of bij Dr. van de Perre zou zakelijk inzicht het winnen van alle gevoelsargumenten. Gaandeweg verdiepte zijn inzicht: er waren immers altijd oorlogen geweest, en na de vredesluiting werden onvermijdelijk de normale betrekkingen telkens hernomen. Dat zou nu ook voor België en Duitsland het geval zijn.

De Belgische parlementairen die in Engeland vertoefden kwamen periodisch bijeen. Voor hen schreef de dokter in het voorjaar van 1916 een omstandig „Rapport sur l'avenir économique de la Belgique”, een zeer grondige studie. Zijn stelling luidde: „België moet zich niet laten opnemen in een economische entente tegen Duitsland. Zijn belang wordt bepaald door zijn ligging. Het moet een gunstig verdrag met Duitsland doen opleggen”.

Dat verslag had hij tevoren voor advies voorgelegd aan Minister Helleputte, die er door zijn secretaris G. Sap enkele, soms van

naïviteit getuigende, kanttekeningen bij maakte: Van de Perre was te uitgesproken, moest het handiger inkleden. Maar de dokter wou zich geen appels voor citroenen laten opsolferen. Hij zette nu de punten op de i's: België moest:

1. ofwel met Duitsland opnieuw de handel aangaan;
2. ofwel Duitsland inpalmen tot aan de Rijn;
3. ofwel vegeteren.

Onder die drie hebt ge te kiezen. Duitsland buitensluiten betekent voor mij: Antwerpen ruïneren. Daar kan ik, als zijn vertegenwoordiger, niet aan meehelpen. Mijn mening komt dus hierop neer: de Duitse handelaars uit Antwerpen kegelen, hun handel zelf in handen nemen, en Duitsland een handelstraktaat opleggen. Men ziet het, de stellingen waren gedeeltelijk aanvechtbaar, en niet vrij van toegeven aan de opgewonden stemming van die tijd. De onhoudbaarheid ervan is trouwens door het verloop van de na-oorlogse jaren duidelijk gebleken. Wat wij er moeten uit onthouden, is de bestendige bezorgdheid voor de Antwerpse haven. Het is overigens niet zo gemakkelijk te onderscheiden wat in opstellen als dit „rapport”, de diepere mening van de steller weergeeft en wat eerder min of meer diplomatische inkleding is. Zeer duidelijk blijkt dat uit een nieuw schrijven van de dokter aan Helleputte dd. 2 april 1916. Daarin geeft hij onomwonden zijn mening te kennen:

„Ik wens de handel met Duitsland te zien hernemen, nadat het hatelijke door deze oorlog in Duitsland zal gebroken zijn. Trouwens, dat hoef ik niet te wensen. Dat gebeurt vanzelf. Heet ge dat „me in de armen van Duitsland werpen?” Welnu, dan ben ik overtuigd dat al de landen zich in de armen van Duitsland zullen werpen.”

Hier spreekt de realist Van de Perre. De gedachtenwisseling met Helleputte, via Sap, had hem gedwongen zich nader op zijn eigen meningen te bezinnen, had als het ware, naar de oppervlakte gebracht wat hij, minder bewust misschien, altijd gedacht en geweten had, en nu goot hij het in een vorm die aan duidelijkheid niets te wensen overliet.

Dat Dr. van de Perre om zijn opvattingen zou verketterd worden was vanzelfsprekend, en dat schrikte hem niet af. Aan de venijnige laster van onze traditionele tegenstanders was hij gewend en het was maar natuurlijk dat ze de dwaaste onzin nopens zijn optreden en bedoelingen rondstrooiden.

Meer verwondering wekt het dat *La Metropole*, de spreekbuis van de Antwerpse „O! Commerce”, waar men nochtans weet langs welke kant en door wie hun boterham gesmeerd wordt, zich onderscheidde door de gemeenste aanvallen en verdachtmakingen tegen de dokter.

La Metropole had een onderdak gevonden in de kantoren van „The Standard”, en vulde dagelijks een bladzijde van die krant. In de zomer 1916 verweet Dr. van de Perre ter gelegenheid van een ontmoeting de heer J. Claes, uitgever van *La Metropole*, dat zijn krant „hem deed zeggen wat hij niet zegde”. „Oh!”, antwoordde Claes, „ce n'est pas moi qui le dis, mais je ne sais pas.” Waarop de dokter terecht wedervoer dat hij dan maar best niet zou spreken over zaken die hij niet kende. Het verbluffend antwoord luidde: „dan zou men geen krant moeten uitgeven!” Dr. Cordemans merkt daarbij op dat die Claes haast dagelijks Pater Rutten ontmoette om de toestand te bespreken. Wat zijdelings een nogal bedenkelijk licht werpt op de zonderlinge rol die „de witte generaal” gedurende de oorlog heeft gespeeld...

Kampioen voor Vlaams recht en Vlaamse eer

Het kon niet anders of de Vlaamse belangen en problemen, mede in verband met het activisme, leverden de stof voor menige bijdrage van de dokter in de Vlaamse bladen.

In *Vrij België* van 4 en 18 februari 1916 verscheen van zijn hand een nogal uitvoerig stuk over de bestuurlijke scheiding. Hij sprak er zich tegen uit, niet alleen tegen het doorvoeren ervan tijdens de oorlog, maar zonder meer, enigszins in strijd met de houding die hij ter zake ingenomen had in de Kamer in 1913. Ik kan niet

anders dan zijn argumenten op dit stuk zwak en oppervlakkig heten.

„Welk zal de taal zijn in het hoger parlement?... Nu stellen de voorstanders der „Bestuurlijke Scheiding” voorop, dat het bestuur van het Vlaamse Land Vlaams zal zijn. Wie zal dat beslissen? De wetgevende macht. Maar zien de voorstanders van de „Bestuurlijke Scheiding” dan niet in, dat dezelfde vertegenwoordigers als nu zullen gekozen worden. En de meerderheid dier vertegenwoordigers zullen niet vlaamsgezind worden omdat de Bestuurlijke Scheiding bestaat... Zolang ons Vlaamse Volk niet heel en al stambewust is, zal het dom genoeg zijn om fransgezinden af te vaardigen. Laten wij, Vlamingen, deze eenvoudige waarheid voor ogen houden: onze leidende stand is erg verfranst. Het moge nog droevig zijn dat te bekennen, de waarheid is nu eenmaal zo! Dat pleit niet tegen de eisen van de Vlaamse Beweging.”

Hier, en de dokter zelf zou er zich met ons om verheugen, heeft de na-oorlogse ontwikkeling zijn opwerpingen volkomen weerlegd. Reeds bij de eerste verkiezingen na de oorlog had een grondige vernieuwing van het parlementair personeel plaats, en het aantal uitgesproken, zij het niet altijd moedige en consequente vlaamsgezinden, steeg bij iedere verkiezing. En er wordt meer Nederlands dan Frans gesproken in de Kamers, al komt wat telt en beslissend is nog al te vaak uit de mond van frans-taligen.

Ook de vervlaamsing van de Gentse Hogeschool door de bezetter en het aanvaarden daarvan, keurde hij af: „ik geloof dat de leiders zich vergissen.”

Zijn afwijzing van die vervlaamsing was niet principieel, maar door louter opportuniteit ingegeven. Later, zoals blijkt uit een niet uitgegeven ontwerp van een artikel dat hij opstelde in de zomer 1918, en dat gelijk Cordemans erop wijst, voor een Frans publiek bestemd was, bleek hij nog meer begrip te hebben voor de activisten: „Nous nous sommes séparés de nos amis, O! temporairement!”

Ook voor het federalistisch standpunt kon hij dan begrip tonen. De invoering van die hervorming tijdens de oorlog keurde hij af, maar hij verwierp ze niet zonder meer. Of Dr. van de Perre ooit ten volle begrip gehad heeft voor de natievormende rol en invloed van de instellingen en van de Staat is mij niet duidelijk. Hij was door temperament een actiemens, geen speculatieve geest, en dat ondanks zijn scherp intellect en vlug begrijpen.

Al heeft, gelijk ik er reeds op wees, het merendeel van die polemieken geen actuele betekenis meer, toch blijven zij waardevol, omdat Dr. van de Perre erin te voorschijn treedt in een gedaante die onze eerbied afdwingt: edelmoedig, onverschrokken, groot werker, een man met een groot hart, geheel bezield door zijn ideaal en volkomen ten dienste van ons Volk.

Bij al zijn ernst en degelijkheid, behield hij een zin voor humor, die soms plots opflitste.

En vooral was hij *een meneer*, een groot meneer, trouw aan zijn vrienden en medestanders, ook wanneer hij hun opvattingen niet deelde, zelfs, en hij ging daarin zeer ver, wanneer hij hun gedragingen afkeurde. In meer dan één omstandigheid legde hij daarbij een ongewone moed aan de dag. Wat Cordemans in maart 1917 overkomen is zou dat treffend uitwijzen. Cordemans was als bureelhoofd gehecht aan het te Londen gevestigd Belgisch Arbeidsambt, en vermits hij uitsluitend Vlaams sprak en niet verheelde flamingant te zijn, werd tegen hem een onderzoek ingesteld. De vragen die tot hem gericht werden zouden ons nu doen gieren van het lachen.

Tegen dergelijke praktijken kwam de dokter in verzet. Hij schreef aan de Waalse Minister van Arbeid Hubert een kordate brief. Sap als spreekbuis (en vaak inspirator van Helleputte) oordeelde dat Dr. van de Perre beter niet zou zoeken Cordemans te verschonen, maar de dokter hield voet bij stuk.

Cordemans werd afgesteld, doch kon aan de onthutste ambtenaar die hem daar kennis van gaf dadelijk mededelen dat hij door Dr. van de Perre als privé-secretaris in dienst was genomen! Waarop natuurlijk in de patriotardskringen een huilkoor opging, dat echter op hem niet de minste indruk maakte.

Dr. van de Perre en de frontsoldaten

Het meest waardevolle van Dr. van de Perres houding en bedrijvigheid tijdens de oorlogsjaren, datgene waarin zijn edelmoedigheid en onverschrokkenheid het duidelijkst tot uiting komen, heb ik nog niet aangeraakt. Ik bedoel de nooit aflatende strijd die hij met alle beschikbare middelen gevoerd heeft ten bate van de Vlaamse IJzerfrontsoldaten.

Vrij vroeg, en met toenemende ergernis, vernam hij door brieven van soldaten, hoe de Vlamingen in het leger miskend, geminacht en verongelijkt werden. In *De stem uit België* van 12 november 1915 reageerde hij daarop met een bewogen bijdrage: „Eerbied voor onze Helden.”

„Ons leger bestaat 75—80 percent uit Vlamingen... Stelselmatig worden ze aangesproken in een taal die ze niet begrijpen. Zelfs op 't graf van onze Vlaamse jongens wordt een kruisje geplaatst met Frans opschrift. Een officier houdt een rede in een taal die de soldaten niet verstaan. Toen een aalmoezenier enige woorden in 't Vlaams tot hen richtte, werd hij door de officier afgesnauwd „pas de flamingantisme”!... 'k wou in het hart van die miskende Vlaamse jongens zien wat er omgaat. Voorzeker zal het niet geprikkeld zijn door klimmende liefde voor hun land waar ze zo worden misprezen.

Waar is mijn plicht als katholiek volksvertegenwoordiger? Als dusdanig heb ik te spreken om de eerbied af te dwingen voor mijn Vlaamse medeburgers, voor onze Vlaamse soldaten. Dwaaskoppen alleen zullen ons verwijten dat wij verdeeldheid zaaien wanneer wij eerbied opeisen voor onze soldaten.”

De wantoestanden in het leger laten hem niet meer los, hij leed eronder alsof hij er persoonlijk het slachtoffer van was, en het werd tussen hem en de militaire censuur een verbeterd strijd waar hij doorgaans aan het kortste eind trok.

Vooraf na zijn vestiging te Honfleur, en mede door toedoen van de geleidelijk steviger geworden en beter georganiseerde Frontbeweging bereikten hem meer en meer preciese en betrouwbare inlichtingen over de knevelarijen waaraan wij op het Front onderworpen werden.

De censuur maakte hem het leven zuur, verminkte geregeld zijn artikelen. Dan maar gegrepen naar de „parlementaire vragen”, die nog steeds gebruikelijk waren. De dokter heeft er keer op keer uiterst preciese en rake vragen gesteld, telkens over feiten waar hij perfect over ingelicht was. De legeroverheid en de ministers antwoordden niet of slechts met aanzienlijke, opzettelijke vertraging, en dan nog naast de vraag, of met krasse leugens.

Maar de vragen verschenen in het daarvoor uitgegeven bulletin, geraakten aldus in min of meer verspreide kring bekend, en verwekten heel wat opschudding.

Bij gelegenheid slaagden de Vlaamse bladen erin een en ander op te nemen: de censuur durfde het, vooral in de eerste tijden, niet goed aan te weren wat in een officieel document van de Wetgevende Kamers was verschenen.

En dan kwam wat bekend zou blijven als „het proces van de VIde divisie”.

Een groep van onze mannen had tijdens een rustperiode te Hondschote een „vliegtocht” ingericht, d.w.z., ze hadden zo wat overal blaadjes papier aangeplakt waarop de gebruikelijke leuzen:

Hier ons bloed, wanneer ons recht?
Wij eisen Vlaamse regimenten;
Weg met *Le XXme siècle*, enz.

Enkelen onder hen werden op heterdaad betrapt en vielen bij ondervraging door de mand, wat de aanhouding van sommige van onze beste medewerkers tot gevolg had. De legeroverheid maakte er een groots opgezette krijgsraadzaak van, wegens „aanslag op de veiligheid van de Staat”.

De drie beklagden, waartegen het meest bezwarend bewijsmateriaal verkregen was, waren: Jozef Lyssens, Lod. de Boninge, Fons Raspé.

Wanneer het vaststond dat zij voor de krijgsraad zouden gedaagd worden, deden zij, ingevolge instructies van de leiding van de Frontbeweging, een beroep op verdedigers buiten het leger, op de

advokaten Van Cauwelaert en Baels, maar ook op Dr. van de Perre.

De dokter heeft zich werkelijk afgesloofd om onze mannen een behoorlijke verdediging te bezorgen, en ditmaal werd hij gesteund door Helleputte, achter wie G. Sap als drijvende kracht zich terdege deed gelden.

Telegrammen werden verzonden naar Baels in Engeland, naar Van Cauwelaert te Scheveningen. Maar de legeroverheid en de veiligheidsdienst waakten, en zouden zich op gemelijke wijze inspannen de gekozen verdedigers het uitoefenen van hun taak onmogelijk te maken. Met alle slinkse middelen wist men te verhinderen dat zij tijdig naar onbezet België konden overkomen, en het Krijgsauditoraat toonde niet de geringste tegemoetkoming om voor de behandeling van de zaak een datum te bepalen waarop de verdedigers op post zouden kunnen zijn.

Het ging zo ver dat de veiligheidsdienst o.m. een telegram aan Van Cauwelaert achterhield, zodat hij niet tijdig verwittigd werd van de dagstelling. Zelfs de tussenkomst van Carton de Wiart, de Minister van Justitie, vermocht de legeroverheid er niet toe te bewegen deze schandelijke schennis van het recht van de verdediging te doen ophouden. En aan wijlen Mr. Jozef Muls, die in Frankrijk verbleef, en die zich bereid had verklaard voor Van Cauwelaert en Baels in te springen, werd gewoon een vrijgeleide om naar het Front over te komen geweigerd!

Onze jongens werden dan verdedigd door Mr. Herman de Jongh, Mr. De Graeve, en door mijzelf, die nog geen advocaat, noch zelfs dokter in de rechten was, doch als verdediger voor de krijgsraden werd aanvaard.

Bijzonderheden vertellen over het verloop van het geding zou te veel tijd in beslag nemen. Ik mag echter niet nalaten hulde te brengen aan de schitterende wijze waarop onze betreunde Antwerpse confrater, Mr. Herman de Jongh, zich van zijn taak heeft gekweten.

De uitspraak:

10 maanden gevangenzitting voor Lyssens;
7 maanden voor De Boninge en voor Raspé.

De krijgsauditeur had zo maar eventjes 20 jaar buitengewone hechtenis gevorderd... Alles bij mekaar een klinkende nederlaag voor hem.

In hoger beroep behield Lyssens zijn straf, die van de twee anderen werd voorwaardelijk.

„Het proces van de VIde divisie” had op het Front een geweldige weerklink, en droeg niet weinig bij tot de verdere groei en uitbouw van de Frontbeweging. Het staalde de verzetswil van de Vlaamse jongens, verhoogde de solidariteit onder alle Vlamingen in het leger, en verstevigde het gezag van de leiders. Ook hier hadden de toewijding en de taaië werking van Dr. van de Perre een doorslaggevende invloed.

De dokter liet het niet daarbij: overal waar soldaten verkeerd behandeld werden, verongelijkt om hun Vlaams optreden, kwam hij krachtadig tussen.

Hij bezocht de opleidingskampen o.a. te Ruchard en te Auvours, waar benevens allerlei misbruiken, ook de hygiënische toestand erg te wensen liet.

Ook voor de houthakkers zette hij zich in, en hij zou die ondankbare inspanningen volhouden tot zijn geknakte gezondheid hem einde april 1918 verplichtte Honfleur te verlaten om herstel te zoeken in Zuid-Frankrijk, eerst te Agen, daarna te Villefranche, aan de Azurenkust, waar hij zou blijven tot het einde van de oorlog.

Daarvoor werd de verbinding tussen hem en de Frontbeweging wel gehinderd en bemoeilijkt, doch geheel verbroken werd ze niet. Wel zou de dokter alle werk hebben moeten stilleggen, maar dat was te veel gevegd van zijn actieve natuur. De grootste moeilijkheid kwam door de afstand. Onze brieven en mededelingen werden hem meestal door met verlof gaande vertrouwelingen, die ze rechtstreeks overbrachten buiten de censuur om.

Wanneer in de zomer 1918 de verhouding tussen Van Cauwelaert

en ons minder hartelijk werd, en er zelfs wrijvingen ontstonden, kwam de dokter bemiddelend tussenbeide, en spande hij zich, niet zonder succes, in om een open breuk te voorkomen.

Einde van de oorlog. Terugkeer naar Antwerpen

Over heel het westelijk front woedden intussen bloedige veldslagen, werden koortsig voorbereidingen getroffen voor de beslissende krachtmeting. Weldra zou het Duitse front worden ingebeukt, de legers van de Keizer achteruitgeslagen, tot op 11 november 1918 de wapenstilstand aan de massamoord een einde stelde.

Dr. van de Perre keerde enkele dagen later naar Antwerpen terug, en hernam zijn plaats in de voorste rangen van de Vlaamse strijd. In de interpellatie van „de drie Vans” was zijn redevoering wel niet de schitterendste, maar ze zat zo volgepakt met feiten en klemmende bewijzen over de wantoestanden op het front in Vlaams opzicht, dat zij veruit de meeste indruk liet.

Gedurende de maanden die volgden kwam hij minder geregeld in de kijker, werd hij grotendeels benomen door de uitbouw van het Standaard-bedrijf. Wel beijverde hij zich om de Commissie voor de Vernederlandsing van de Gentse Hogeschool her-in te richten, en werd hij er de nieuwe voorzitter van. Veel heeft deze commissie niet meer gepresteerd: de tijd van studie, van vertogen en zichzelf overtuigen was voorbij. De strijd zou voortaan op het openbaar forum worden uitgestreden.

De onderhandelingen tussen de vooroorlogse leiders en de Frontbeweging grepen buiten hem plaats. Van Cauwelaert voerde die eigenmachtig, en het werd een breuk, die wellicht had kunnen vermeden worden ware de dokter er actief in betrokken geweest. Herkozen in november 1919, nam Dr. van de Perre nog vóór de bijeenkomst van de Kamer ontslag, om plaats te ruimen voor Mr. H. Marck, kandidaat van de christelijke werklieden, en opvolger van Mr. Ad. Henderickx. Er bestond een duidelijke afspraak dat, indien Marck niet verkozen werd, een ander te zijnen voordele ontslag zou nemen. Nooit was bedoeld geworden dat het Dr. van de Perre zou zijn. Maar van de anderen was er blijkbaar geen, zelfs niet de meest onbenullige, die de eigen aanwezigheid in de Kamer niet voor onmisbaar aanzag. Dr. van de Perre, die het Belgisch parlement al niet hoog aansloeg, walgde zozeer van dat geintrigeer dat hij spontaan, zonder vooraf zijn medegekozenen te verwittigen, zijn mandaat neerlegde.

Voortaan zou hij zich nog meer, en bijna uitsluitend, aan *De Standaard* wijden. Ik woonde toen in de benedenstad, niet ver van de Jacquainlaan, waar de dokter iedere donderdag doorbracht. Vrij geregeld had ik het genoeg hem 's middags aan tafel te hebben.

De gang van zaken in de Vlaamse Beweging stemde hem niet onvermugd gelukkig, en wij waren het beiden eens om de scheuring, die had kunnen vermeden worden, te betreuren.

De houding van zijn vrienden uit de katholieke partij ontgoochelde hem vaak, en het is meermaals gebeurd dat hij me ter gelegenheid van zo'n donderdags bezoek een paar teksten voor parlementaire

vragen in de hand stopte, zeggende: „ons mannen durven die toch niet stellen!”

Ziekte en overlijden

En dan kwam de ziekte die elk werk bemoeilijkte en het hem weldra zou beletten. Ook onze betrekkingen werden zeldzamer. Wanneer dan bekend raakte dat hij werkelijk zwaar ziek was, ben ik hem in zijn huis aan de Frankrijklei nog gaan bezoeken. Zichtbaar was het een dodelijk zieke man die ik in een zetel aan 't venster aantrof. Maar zijn onthaal was even hartelijk, en gekenmerkt door de oude vriendschap. Zijn belangstelling voor de Vlaamse strijd was levendig gebleven. Die morgen had hij een briefje ontvangen dat hem veel genoeg had gedaan. Het was geschreven door Mgr. Heylen, de Vlaamse bisschop van Namen, en de dokter werd erin aangesproken als „beste Fons”. Mgr. Heylen en hij waren immers sedert jaren Kempische vrienden. Het einde kwam sneller dan door de buitenwereld werd verwacht. In talrijke Vlaamse gezinnen heerste bij het vernemen van zijn overlijden een gedrukte stemming. Men herdacht er hoe hij voor ons Volk had gestreden, als een vaardig en toegewijd kamper, met de grote offervaardigheid die hem kenmerkte, en met die bijna fysieke gehechtheid aan alles wat het begrip „*Vlaanderen*” voor de geest roept, het landschap, de monumenten, steden en kunstschatten, de Vlaamse mensen vooral, met hun vaak ontgoochelende gebreken, en tegelijk schone hoedanigheden. Hij omvatte dit alles in één grote liefde.

Zelden heeft het afsterven van een voorman in Vlaamse rangen zoveel verslagenheid verwekt, zulk een leemte gelaten. En daarmee bedoel ik niet slechts het gevoelsimpact van zijn verscheiden. Dr. van de Perre was niet zozeer een man met een grote populariteit onder de massa.

In de strijd had hij, haast veertig jaar lang, zijn man gestaan. Maar zijn waarde lag vooral in zijn gaven als organisator, in zijn moed en doorzettingsvermogen, in zijn onkreukbare eerlijkheid, zijn karaktervastheid en onbaatzuchtigheid. En dat zijn eigenschappen die meestal aan de menigte ontgaan, en slechts aan meer ingewijden bekend geraken, en door hen worden gewaardeerd.

Zijn laatste tocht was koninklijk. In de talrijke schaar rouwenden die de plechtige uitvaart bijwoonden traden aan, zonder onderscheid van gezindheid of partij, al wie in Vlaanderen naam hadden. En allen betreurden hem als een van de hunnen.

Terwijl ik zijn lijkstoet volgde, en terugdacht aan de ontwikkelingsgang die hij tijdens de oorlog had doorgemaakt, klaarde in mijn geest het besef dat de Dr. van de Perre die in november 1918 naar Antwerpen terugkeerde voor zijn taak veel beter gewapend was dan wanneer hij een goede vier jaar vroeger naar Engeland was gevaren. Hij zou, indien de ziekte hem niet zo vroeg had gevelde, voor de vijanden van Vlaanderen een veel geduchter tegenstander zijn gebleken, voor de Vlaamse zaak een doeltreffender kamper en leider. Het heeft niet mogen zijn...

Mr. H. Borginon.

Aanbevolen voor :

KREDIET
BELEGGINGEN
VERZEKERINGEN

Ondern. beheerst door K.B. van 15 dec. 1934

Gesticht in 1917

Guldenvlieslaan 83 - Brussel 6

N.V. CENTRALE HYPOTHEEK- EN VERZEKERINGSKAS

Alg. Beheerder: E. F. BRIEVEN